

حمایت آمریکا از کشتار مردم در ۱۷ شهریور

۱۸ شهریور ۱۳۹۴ ساعت ۱۷:۴۲

گرچه تا آخرین لحظات سقوط محمدرضا شاه هنوز عده‌ای بودند که دم از مصالحه و بازگشت شاه به کشور می‌زدند اما واقعه ۱۷ شهریور هرگونه مصالحه با شاه را به بن بست کشانده بود.

گرچه تا آخرین لحظات سقوط محمدرضا شاه هنوز عده‌ای بودند که دم از مصالحه و بازگشت شاه به کشور می‌زدند اما واقعه ۱۷ شهریور هرگونه مصالحه با شاه را به بن بست کشانده بود.

آنچه در تاریخ قیام ۱۷ شهریور نمایان است حمایت بی‌پرده آمریکا از شاه و کشتار مردم بی‌گناه در این روز است. شواهد فراوانی گواه آن است که آمریکایی‌ها در کشتار ۱۷ شهریور نقش داشته و شاه را به بزرگترین کشتار مردم و خاموش کردن قیام تشویق می‌کرده‌اند. تمامی این مدارک پرده از چهره مزورانه آمریکایی که در آن دوران دم از فضای باز سیاسی و آزادی بیان می‌زد برداشت و نشان داد که وعده فضای باز سیاسی چیزی جز نیرنگ و فریب نبود.

*زمینه‌های شکل‌گیری قیام ۱۷ شهریور

تنها چند روز پس از واقعه آتش‌سوزی سینما رکس آبادان در ۲۸ مرداد ۱۳۵۷، دولت جمشید آموزگار که با شعار فضای باز سیاسی روی کار آمده بود، مجبور به استعفا گردید و در روز ۴ شهریور، محمدرضا پهلوی به جعفر شریف امامی که به مخالفت با دولت هویدا مشهور بود، دستور داد تا دولتی با شعار آشتی ملی تشکیل دهد.

چنانکه مشخص است هم دولت آموزگار و هم دولت شریف امامی هر دو با وعده دروغین اصلاحات و آزادی بیان به دنبال خنثی کردن حرکت انقلابی مردم بودند.

درحالی که رژیم با تغییر دولت به دنبال تغییر فضا بود، اندکی بعد و در روز سیزدهم شهریور، راهپیمایی بزرگ عید فطر در تپه‌های قیطریه تهران، تبدیل به تظاهرات بر ضد حکومت شاهنشاهی شد.

به دنبال این تظاهرات، ناآرامی‌های دیگری نیز تا روز شانزدهم شهریور به وقوع پیوست. اما تظاهرات اصلی در روز هفدهم

برنامه‌ریزی شد. رژیم بلافاصله با تجهیز ارتش در صدد مقابله با تظاهرات برخاسته و صبح روز جمعه اعلام حکومت نظامی کرد.

با این حال مردم معترض که بسیاری از آنها از اعلام حکومت نظامی مطلع نبودند به خیابان‌ها ریخته و فریاد مرگ بر شاه سردادند و با آتش ماموران حکومتی روبرو شدند. به این ترتیب کشتار بی‌رحمانه‌ای در میدان ژاله رخ داد.

طبق گزارش ساواک، تظاهرات از میدان ژاله به خیابان‌های دیگری از قسمت شرق تهران کشیده شد، سپس تظاهرات به جنوب تهران، خیابان‌های مولوی، میدان خراسان، میدان شوش و میدان راه‌آهن سرایت کرد و در مدت کوتاهی خیابان‌های فردوسی، منوچهری، سعدی شمالی، نظام‌آباد، فرح‌آباد، منطقه نارمک، میدان سپه و خیابان لاله‌زار به صحنه درگیری تبدیل شدند.

*نقش آمریکا در کشتار مردم در میدان ژاله

شواهد نشانگر نقش آمریکا در وقایع ۱۷ شهریور است. طبق این شواهد آمریکا و شاه از راهپیمایی روز عید فطر و تظاهرات پس از آن به شدت غافلگیر شده بودند.

ولیم سولیوان آخرین سفیر آمریکا در ایران در خاطرات خود از گستردگی تظاهرات روز عید فطر صحبت کرده و عنوان می‌کند: «نظم و سازمان این راهپیمایی در عین حال که موجب حیرت و شگفتی ما شده بود این واقعیت را هم آشکار ساخت که ما تشکیلات و فعالیت مخالفانمان را دست کم گرفته‌ایم.»

هم زمان با بحرانی شدن اوضاع، رؤسای کشورهای آمریکا، مصر و رژیم صهیونیستی که در کمپ‌دیوید مشغول مذاکرات سازش بودند از اوضاع ایران باخبر شدند.

فردای آن روز وارن کریستوفر معاون وزیر امور خارجه آمریکا از واشنگتن با سایروس ونس وزیر امور خارجه که در کمپ‌دیوید بود، تماس برقرار و توصیه کرد که پرزیدنت کارتر هر چه زودتر با شاه صحبت کند. ونس گزارشی از وضعیت ایران را به کارتر ارائه داد و از کارتر خواست تا با شاه تماس بگیرد.

براساس خاطرات سولیوان ابتدا انور سادات با شاه تماس گرفت و مراتب هم‌دردی و پشتیبانی خود را از شاه به وی اطلاع داد و سپس کارتر با شاه تلفنی صحبت کرد و پشتیبانی آمریکا را از وی در اقداماتی که برای برقراری نظم به عمل می‌آورد تأیید کرد.

شاه نیز در گفت‌وگو با جیمی کارتر واقعه ۱۷ شهریور را طرحی از سوی کسانی دانست که از برنامه ایجاد فضای باز کشور بهره‌مند شده و از آزادی‌های اعطا شده علیه وی سوءاستفاده کرده‌اند.

او در همین تماس خواستار ادامه حمایت‌های آمریکا شد. کارتر نیز در پاسخ به درخواست‌های شاه او را از جهات گوناگون مطمئن ساخت و حمایت صریح خود را از اقدامات سرکوب‌گرانه شاه اعلام کرد.

اهمیت حمایت‌های آمریکا در خاطرات سولیوان کاملاً آشکار است. وی می‌گوید: «شاه پس از تماس تلفنی دل‌داری دهنده کارتر کمی سبک شده بود. به هر حال تلفن رئیس‌جمهور آمریکا به شاه در آن شرایط بهترین تقویت روحی برای او بود و بعد از آن دیگر هرگز از شاه نشنیدم که سازمان سیا را متهم به تضعیف قدرت خود بکند.»

دو روز پس از حادثه ۱۷ شهریور اردشیر زاهدی سفیر ایران در آمریکا با وارن کریستوفر معاون وزارت امور خارجه آمریکا در واشنگتن دیدار کرد. کریستوفر نیز بر حمایت دولت آمریکا از ایران تاکید کرد.

بدین ترتیب حمایت‌های سران به اصطلاح دموکرات آمریکا از رژیم پهلوی در سرکوب مبارزین نیز باعث شد تا ادعاهای به ظاهر حقوق بشری و دموکراتیک آن‌ها در بین مردم رنگ ببازد و ماهیت اصلی آنان برای مردم ایران هرچه بیشتر نمایان شود.

با اعلام حکومت نظامی در روز ۱۷ شهریور، وزارت امور خارجه آمریکا نیز بلافاصله برقراری حکومت نظامی در ایران را مورد تأیید قرار داد و سخنگوی آن اعلام کرد که «ما جمعه اظهار امیدواری کردیم نظم به زودی در تهران برقرار شود و امروز تکرار می‌کنیم که آرامش نیز مجدداً برقرار شود.» از سوی دیگر از آنجا که مستشاران نظامی آمریکا بر ارتش شاهنشاهی سیطره داشتند لذا می‌توان نقش آمریکا در حوادث ۱۷ شهریور را تأیید کرد.

با این حال خبر حمایت کارتر از شاه در رسانه‌ها منتشر شد. رژیم که سعی می‌کرد مخالفان خود را مرعوب کند، به انتشار این خبر دامن می‌زد. روزنامه‌های کیهان و اطلاعات اعلام کردند که کارتر با شاه مکالمه تلفنی کرده است. روزنامه‌ها به نقل از اطلاعیه کاخ سفید نوشتند که «کارتر با شاهنشاه تماس گرفته و وضع کنونی ایران را که در آن تظاهرات ضد دولتی به رهبری افراطی‌ها جریان داشته و دست کم ۹۵ نفر کشته بر جای گذاشته مورد بحث قرار داده است. پرزیدنت کارتر مناسبات نزدیک و دوستانه میان ایران و آمریکا را مورد تأیید قرار داده است و نسبت به ادامه جنبش اعطای آزادی سیاسی اظهار امیدواری کرده است.»

خبر حمایت کارتر از شاه آن هم بعد از قتل‌عام مردم تهران، موضع امام خمینی(ره) را به شدت تثبیت کرد. امام خمینی(ره) در عکس‌العمل به این پیام کارتر در مصاحبه با رادیو تلویزیون فرانسه فرمودند: «آقای کارتر که برای یک زندانی در شوروی آن قدر هیاهو درآورد، پس از کشتارهای پیاپی شاه، پشتیبانی خود را از او دریغ نکرد. این به خاطر این است که آمریکا به دنبال منافع خودش فقط است.»

بدین ترتیب همچنان که امام با هوشیاری پی به ماهیت آمریکا برده بود، دولت کارتر با شعارهای رنگارنگ به دنبال فریب اذهان

عمومی بود و در نهان با تحریک شاه و حمایت از او دست وی را در کشتار مردم باز می‌گذاشت.

منبع: پایگاه اطلاع‌رسانی مرکز اسناد انقلاب اسلامی

آدرس مطلب :

<https://www.cafetari.kh.com/news/31484/شهریور-۱۷-مردم-کشتار-آمریکا-حمایت/31484>